the books' journal

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Παρασκευή, 01-11-2013
Σελίδα: 68,69,70,71 (1 από 4)
Μέγεθος: 3713 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Alice Munro, *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει*, μετάφραση από τα αγγλικά: Σοφία Σκουλικάρη, Μεταίχμιο, Αθήνα 2003, επανέκδοση: 2013, 443 σελ.

Alice Munro, *Πάρα πολλή ευτυχία*, μετάφραση από τα αγγλικά: Σοφία Σκουλικάρη, Μεταίχμιο, Αθήνα 2010, επανέκδοση: 2013, 391 σελ.

Άλις Μονρό: κατατροπώνοντας το περιττό

Από την ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ

Αυτή τη φορά το βραβείο πήγε στην καναδή συγγραφέα που, δουλεύοντας αθόρυβα αλλά επίμονα πάνω στη μικρή φόρμα, χαρακτηρίστηκε ο θηλυκός Τσέχωφ του καιρού μας. Ο πλούτος και η δύναμη των διηγημάτων της δικαιολογεί όχι μόνο τον τιμητικό χαρακτηρισμό αλλά και το Νόμπελ.

Νόμπελ Λογοτεχνίας για το 2013 στην Άλις Μονρό; Σε μια διηγηματογράφο; Σε μια συγγραφέα που εστίασε με τόση επιμονή στο καθημερινό, στο τοπικό, στην κουζίνα και στην εκκλησία, στο νοσοκομείο και στο χωράφι; Σε μια συγγραφέα της «παλιάς σχολής» (ο χαρακτηρισμός ανήκει στην αμερικανίδα μυθιστοριογράφο Αν Τάιλερ, και δεν έχει αρνητικό περιεχόμενο), ο ρεαλισμός της οποίας μοιάζει να αποτελεί κρυστάλλωση ενός έμμονου αντιμοντερνισμού, όπως υπονόησε πρόσφατα ο κριτικός του *London Review of Books*, Κρίστιαν Λόρεντζεν; Σε μια αφηγήτρια που κλωθογυρίζει στις ίδιες και τις ίδιες λέξεις, στροφοδινίζεται σε γνωστά μονοπάτια, παραλλάσσει οικείες εικόνες, ανίκανη να απομακρυνθεί από το μικροαστικό, σεμνότυφο, περιορισμένο περιβάλλον των θλιμμένων και θλιβερών ηρώων της; Σε μια υμνωδό του τετριμμένου, η γραφή μάλιστα της οποίας στερείται παντελώς χιούμορ;

Τα ερωτήματα αυτά δεν είναι δικά μου· ενέχουν επιφυλάξεις που κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί, τις περισσότερες φορές υπόκωφα και υπαινικτικά, και αφορούν κάποιες διαστάσεις του αποκλειστικά διηγηματογραφικού (με την εξαίρεση ενός και μόνο μυθιστορήματος, που κυκλοφόρησε το 1971 υπό τον τίτλο *Ζωές κοριτσιών και γυναικών*) και ιδιαίτερα πολυσέλιδου έργου της καναδής πεζογράφου και πρόσφατα βραβευθείσας με Νόμπελ, Άλις Μονρό. Δεν νομίζω ότι έχει τολμήσει κριτικός να αμφισβητήσει την ενσυναίσθηση, την οξυδέρκεια, την ψυχολογική ακρίβεια με την οποία η συγγραφέας αποτύπωσε «την πολύπλοκη αντενέργεια της βούλησής μας, των επιθυμιών μας, των εξωτερικών παραγόντων τους οποίους δεν μπορούμε να ελέγξουμε», για να χρησιμοποιήσω τα λόγια με τα οποία περιέγραψε τις δυνάμεις που κινούν το έργο της Μονρό ο συγγραφέας Μάικλ Κάνινγκαμ[1]. Ακόμη και ο Κρίστιαν Λόρεντζεν του *London Review of Books* –ο οποίος, σε μια γρήγορη επισκόπηση του έργου της από τις στήλες του περιοδικού το περασμένο καλοκαίρι, συνόψισε, κατά κάποιον τρόπο, τις αντιρρήσεις όσων δεν έχει αγγίξει η σαγήνη της Μονρό–, ήταν σχετικά συγκρατημένος· τις αρνητικές παρατηρήσεις του υπονόμευε κάποιος απολογητικός τόνος· την απόπειρά του να διαρρήξει το consensus που περιβάλλει τη συγγραφέα, μια υποψία δισταγμού. Εξ ου και έσπευσε εξ αρχής να διαβεβαιώσει ότι η απαρέσκειά του προς τα διηγήματα της Μονρό δεν οφείλεται ούτε σε μεροληψία ούτε σε προϊδεασμούς. Δεν είμαι «σωβινιστής της μεγάλης πόλης», έγραψε[2], ούτε «μισογύνης» ούτε «αυτιστικός» ούτε «παρακμασμένος αναγνώστης, ανίκανος να αντιληφθεί τη γοητεία των απλών προτάσεών της», απλώς με απωθεί το λογοτεχνικό της σύμπαν, το βλέμμα της στον κόσμο, ο τρόπος που χειρίζεται τον έκδηλο ρεαλισμό της. Στο κείμενό του ο Λόρεντζεν ομολογεί ότι, διαβάζοντας δέκα συλλογές διηγημάτων της στη σειρά, όχι μόνο δεν αισθάνθηκε ίχνος από το θαυμασμό που οι φανατικοί της διατρανώνουν, αλλά περιέπεσε σε ένα είδος πνευματικής νάρκης, τόσο αδιαπέραστης, ώστε «να απλωθεί και στην υπόλοιπη ζωή του», να τον μελαγχολήσει, να τον παραλύσει. Κατανοούμε τη δυσφορία, την κριτική του αμηχανία. Πάντοτε είναι δύσκολο να αποτιμήσει ο κριτικός ένα συγγραφέα που τον αποξενώνει.

Γιατί να αρχίσουμε όμως από τις ενστάσεις, θα αντέτεινε ο αναγνώστης της Μονρό (προτιμότερο να πω η αναγνώστρια, γιατί είμαι βέβαιη ότι ελάχιστοι άντρες έχουν μπει στον κόπο έστω και να ξεφυλλίσουν τις συλλογές της). Μα για να υπενθυμισθεί ότι ακόμη και ένας εγνωσμένα εξαιρετικός συγγραφέας είναι αδύνατον να αποσπάσει τη γενική αποδοχή. Και για να αναδειχθούν πιο ζωντανά τα συστατικά της γοητείας που ασκεί η πεζογραφία της Μονρό, το ειδικό βάρος της απλής, ανεπιτήδευτης γραφής της, η μαστοριά με την οποία ανακαλεί το παρελθόν για να το εκτοξεύσει, αιφνιδιαστικά και συχνά μοιραία, στο παρόν της αφήγησης, «σαν να σπρώχνει ένα καροτσάκι του σουπερμάρκετ κρατώντας το από την μπροστινή λαβή προς τα πίσω», όπως χαρακτηριστικά έχει πει ο δεδηλωμένος θαυμαστής της, αμερικανός συγγραφέας Ρίτσαρντ Φορντ. Η Μονρό μας θυμίζει ότι η καθημερινότητα περιέχει το δράμα, ότι η ανακτημένη ανάμνηση, το απροσδόκητο συμβάν, ακόμη και μια τυχαία φράση όχι μόνο μπορεί να εντείνουν το βίωμα, αλλά και να μεταστρέψουν αποφασιστικά τη ρότα της ζωής. Κι έτσι η ανάγνωση των ιστοριών της λειτουργεί συχνά σαν άσκηση αυτογνωσίας.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ, ΜΙΚΡΕΣ ΖΩΕΣ

Πρώτη φορά «συναντήθηκα» με τη συγγραφέα στις σελίδες του περιοδικού *New Yorker*, που τη φιλοξενούσαν συχνά· ύστερα, διάβασα στα αγγλικά τη συλλογή της *Hateship, Friendship, Courtship, Loveship, Marriage*, την εποχή που εκδόθηκε, στα τέλη του 2001, και γι' αυτό, όταν λίγο αργότερα το βιβλίο κυκλοφόρησε και στη γλώσσα μας με τον τίτλο *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει* (μετάφραση: Σοφία Σκουλικάρη, εκδ. Μεταίχμιο), το προσπέρασα, σημειώνοντας απλώς ικανοποιημένη τα γρήγορα και αλάνθαστα αντανακλαστικά του εκδοτικού οίκου. Μεσολάβησε η έκδοση ενός ακόμη βιβλίου της Μονρό στα ελληνικά (*Πάρα πολλή ευτυχία*, μετάφραση: Σοφία Σκουλικάρη, εκδ. Μεταίχμιο), κι αυτό το διάβασα στη γλώσσα μας με την ολοένα αυξανόμενη υποψία ότι η μετάφραση ήταν, επιεικώς, διεκπεραιωτική. Όταν ανακοινώθηκε η βράβευση της Μονρό με το Νόμπελ, ανυπομονώντας να ανανεώσω εκείνη την πρώτη, συναρπαστική εντύπωση, αγόρασα την επανέκδοση του *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει*, για να διαπιστώσω προς μεγάλη μου απογοήτευση ότι το αφυδατωμένο κείμενο που είχα μπροστά μου, παραδόξως, δικαίωνε τον Λόρεντζεν.

Γιατί η Μονρό δεν είναι η συγγραφέας που μας προτείνεται μέσα από την ελληνική μετάφραση, ούτε εκείνη που διαβάζει ο υπεροπτικός κριτικός του *London Review of Books*. Μπορεί να εστιάζει σε συνηθισμένα πρόσωπα, άγρυπνα παρακολουθώ-

www.clipnews.gr

the books' journal

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Παρασκευή, 01-11-2013
Σελίδα: 68,69,70,71 (2 από 4)
Μέγεθος: 3713 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ντας και καταγράφοντας τις πιο άχαρες στιγμές, τις πιο κοινές χειρονομίες –την αγορά ενός φορέματος, μια κρίση βρογχίτιδας, πατάτες που ψήνονται στο φούρνο, μπουγάδες που χοροπηδάνε στο πλυντήριο, έναν περίπατο, μια νεροποντή–, όμως κάθε ιστορία της κρύβει το αίνιγμα, το ανείπωτο. Αφηγείται μεγάλες ιστορίες για ανθρώπους που οι ζωές τους είναι ολοφάνερα μικρές. Μιλάει για τις οικογενειακές οδύνες, για τη φτώχεια, την ασθένεια και τα γηρατειά, για τις συζυγικές, χαώδεις και όμως αναγκαίες, απιστίες, για ένα λαθραίο φιλί που μπορεί να είναι «αυτόνομο γεγονός», χωρίς συνέπειες και χωρίς επαύριο, όντας «αυτό και μόνο αυτό», με «αρχή, μέση και τέλος», για τη σεξουαλική επιθυμία, για το διαζύγιο (σπανίως τραγωδία, μάλλον σημαντικό ορόσημο), για τη μητρότητα, τη σφραγισμένη από αμφιθυμία. Με τον τρόπο της, επιμένει ότι η ιστορία μιας δυστυχισμένης μεσήλικης νοικοκυράς είναι εξ ίσου σημαντική με την εξιστόρηση της αναζήτησης της λευκής φάλαινας από τον Άχαμπ. Και αδιάκοπα μας υπενθυμίζει την κλίμακα και τον σκοπό του διηγήματος: να αναμετρηθεί με το περιττό και να το κατατροπώσει, να αποκαλύψει σε μια στιγμή οιονεί επιφοίτησης, το μυστήριο των πραγμάτων.

Η καταγωγική ρίζα αυτού του συγγραφικού προσανατολισμού ανάγεται στην εφηβεία της Μονρό. Σε ένα κείμενό της ανακαλεί τον εαυτό της, βιβλιομανή δεκαπεντάχρονη, να στέκεται στο παράθυρο της δημοτικής βιβλιοθήκης και να κοιτάζει από ψηλά τη χιονισμένη πόλη. Ξάφνου δυο άλογα εμφανίζονται στο βάθος, τραβώντας ένα έλκηθρο, ενώ οι νιφάδες στροβιλίζονται γύρω τους. Αυτό είν' όλο. Όμως η σκηνή, γράφει η Μονρό, «ήταν ολοζώντανη και επιβλητική, και βλέποντάς την σαν κάτι να με χτύπησε κατάστηθα. Ο αμαξάς και τα άλογα δεν ήταν συμβολικά ή γραφικά, κινούνταν μέσα σε μια ιστορία που ήταν κρυμμένη και τώρα, για μια στιγμή, είχε απρόσεκτα αποκαλυφθεί. Πώς γίνεται να βάλεις το δάχτυλο πάνω της, να νιώσεις τον παλμό της ζωής που τη δονεί;»

Η Μονρό συγκεντρώνεται σ' αυτόν τον παλμό της ζωής, τον εξετάζει μικροσκοπικά, τον αναλύει ώσπου να εξαντλήσει όλες του τις δυνατότητες. Αλλά η πρόζα της δεν

Derek Shapton

Η Άλις Μονρό. Βραβευμένη με Νόμπελ Λογοτεχνίας για το 2013.

είναι επιδεικτική, παρά χαμηλότονη, εμποτισμένη από μια διακριτική ειρωνεία. Πρόζα διαυγής, μα όχι διάφανη· απλή, μα κάθε άλλο παρά μονοδιάστατη· συμπονετική και θερμή, αλλά όχι συναισθηματική. Η μουσικότητα της φράσης της συνορεύει με την ποίηση· ο αφηγηματικός της ρυθμός είναι αψεγάδιαστος (και δυστυχώς κουτσαίνει και τρεκλίζει στα ελληνικά). Στα πολυπρισματικά, πολυστρωματικά διηγήματά της, που συνήθως αρχίζουν σε μια τονικότητα και ολοκληρώνονται σε μιαν άλλη, η κύρια αφήγηση υποκρύπτει μια δεύτερη, αποθησαυρισμένη με τρόπο ελλειπτικό, μια τρίτη ή μια τέταρτη μικροϊστορία επικάθεται στην πρώτη, η επιφάνεια ραγίζει, κάτι δυσοίωνο και βαρύ αναδύεται στο βάθος. Το φαινομενικά ασφαλές έδαφος της κανονικότητας ολισθαίνει, υποχωρεί: η αφήγηση ξαφνικά μεταστρέφεται, η ένταση πυκνώνει, το αναπάντεχο έχει συμβεί. Κι αυτή η πύκνωση που οδηγεί σε μιαν ήπια αλλά εις βάθος έκρηξη κάνει τον αναγνώστη να αισθάνεται, όπως επιτυχημένα γράφτηκε κάποτε, ότι έχει διαβάσει ένα μυθιστόρημα μέσα σε μία ώρα.

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΠΟΥ ΔΙΕΦΥΓΕ

Να όμως που κι εγώ, με την αμέσως προηγούμενη πρόταση, ενδίδω στην τρέχουσα αντιδιαστολή διηγήματος-μυθιστορήματος, έστω και αν έτσι επιδιώκω έμμεσα να δικαιώσω το διήγημα. Πολύ βαραίνει, φαίνεται, πάνω στο είδος η αναγνωστική και η εκδοτική δυσπιστία, που το καταδικάζει να έχει μικρή, συγκριτικά με το μυθιστόρημα, απήχηση. Ακόμα και η ίδια η Μονρό δεν έκρυψε ποτέ τη λαχτάρα της, κοινή σε κάθε συγγραφέα, να δοκιμαστεί στη μεγάλη φόρμα. Στο διήγημα με τίτλο «Πεζό» της συλλογής *Πάρα πολλή ευτυχία*, όταν η ηρωίδα ανακαλύπτει ότι το βιβλίο που κρατάει στα χέρια της περιέχει διηγήματα, αντιδρά συνοψίζοντας την καθιερωμένη, μειωτική για τη μικρή φόρμα, αντίληψη: «Δίνει την εντύπωση ότι υποσκάπτει το κύρος του βιβλίου, κάνοντας τη συγγραφέα να μοιάζει με κάποιον που απλώς περιμένει στην πύλη της Λογοτεχνίας, αντί να εγκατασταθεί με ασφάλεια μέσα σ' αυτήν», λέει. Και στον πρόλογο των *Selected Stories* της, που χρησιμεύει σαν εισαγωγή σε έναν τόμο των εξακοσίων ολόκληρων σελίδων σπάνιας σε αρτιότητα διηγηματογραφίας, η ίδια η συγγραφέας ομολογεί:

> Δεν «επέλεξα» να γράψω διηγήματα. Έλπιζα να γράψω μυθιστορήματα. Όταν όμως

www.clipnews.gr

the books' journal

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Παρασκευή, 01-11-2013
Σελίδα: 68,69,70,71 (3 από 4)
Μέγεθος: 3713 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

έχεις την ευθύνη ενός σπιτιού και τη φροντίδα μικρών παιδιών, ιδίως την εποχή που δεν είχαν ακόμη εμφανιστεί οι πάνες μιας χρήσεως και τα πανταχού παρόντα σήμερα αυτόματα πλυντήρια, είναι δύσκολο να εξοικονομήσεις μεγάλα κομμάτια χρόνου... Είναι καλύτερα να περιοριστείς σε κάτι που μπορείς να το δουλεύεις νοερά και να ελπίζεις να το βάλεις στο χαρτί σε λίγες εβδομάδες, ή σε κάνα δυο μήνες το πολύ.

Η απροσποίητη ευθύτητα αυτής της εκμυστήρευσης οδηγεί κατ' ευθείαν στη μυθοπλασία της Μονρό, όπου πολύ συχνά οι γυναίκες αναγκάζονται να κάνουν επιλογές που δεν είναι καν επιλογές. Όμως υπάρχουν και εξαιρέσεις – κι αυτές συνήθως εμφανίζονται εκεί όπου η αφήγηση είναι πρωτοπρόσωπη, εκεί όπου ο αναγνώστης μπαίνει στον πειρασμό να αναγνωρίσει κάποιο αυτοβιογραφικό ίχνος. Στη συλλογή *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει*, η αποφασισμένη να αδράξει τη μοίρα της και να την κατευθύνει ηρωίδα, άλλοτε νεαρή επίδοξη συγγραφέας που υπεξαιρεί την πιο μύχια ιστορία μιας συγγένισσάς της για να την αξιοποιήσει μυθοπλαστικά (στο διήγημα «Οικογενειακά έπιπλα»), και άλλοτε διαζευγμένη μητέρα που εγκαταλείπει τα παιδιά στον πατέρα τους ώστε να αφοσιωθεί στο γράψιμο (στο διήγημα «Τσουκνίδες»), δεν θα ανασταλεί από κοινωνικές επιταγές. Θέλει «να φτιάξει μια ζωή χωρίς υποκρισία, στέρηση ή καταισχύνη». Κανένας συναισθηματισμός δεν εμφιλοχωρεί εδώ· η ντροπή στην πρώτη ιστορία, ή ο πόνος της απώλειας στη δεύτερη απωθούνται στο όνομα μιας επείγουσας αίσθησης σκοπού:

Άλλαξα τα εισιτήρια, βοήθησα τα παιδιά μου να πακετάρουν τα πράγματά τους και τα πήγα στο αεροδρόμιο. [...] Όταν γύρισα, μόνη, μάζεψα ό,τι μου τις θύμιζε – ένα σκίτσο που είχε ζωγραφίσει η μικρή, ένα περιοδικό που είχε αγοράσει η μεγάλη, κάμποσα κοσμήματα και ρούχα [...] και τα 'χωσα σε μια σακούλα σκουπιδιών. Και πάνω κάτω το ίδιο έκανα κάθε φορά που τις σκεφτόμουν – σφάλιζα το μυαλό μου. Υπήρχαν δυστυχίες που μπορούσα να τις αντέξω – αυτές που είχαν σχέση με άντρες.

Από την πλευρά των γυναικών

Από την Ευη Καρκιτη

Σε μια συνέντευξη που έδωσε το 1994 στο *Paris Review*, απαντώντας στο ερώτημα αν έγραφε σε συγκεκριμένες ώρες, ερώτηση που αγαπούν να θέτουν στους συγγραφείς οι δημοσιογράφοι, η Άλις Μονρό έδωσε μια αρκετά αποκαλυπτική εικόνα για τη ζωή και την καθημερινότητά της. Όταν τα παιδιά της ήταν μικρά, λέει, έγραφε την ώρα που έπεφταν για ύπνο. Κι όταν μεγάλωσαν, την ώρα που έλειπαν στο σχολείο. Δεν ήταν πάντα εύκολο και ούτε έγραψε τα σημαντικότερα έργα την περίοδο εκείνη, ωστόσο, όπως εξομολογήθηκε, υπήρξε αρκετά παραγωγική. Η μέρα της για πολλά χρόνια πρέπει να ήταν ασφυκτικά γεμάτη με υποχρεώσεις, καθώς μεγάλωνε τα τρία παιδιά της, ασχολιόταν με τις καθημερινές δουλειές του σπιτιού και εργάζονταν στο βιβλιοπωλείο που διατηρούσε με το σύζυγό της. Όταν σταμάτησε να εργάζεται, αξιοποιούσε κάθε λεπτό στο γράψιμο μέχρι το μεσημεριανό φαγητό και αμέσως μετά φρόντιζε να γράφει για λίγο ακόμη.

Η φετινή νικήτρια του βραβείου Νόμπελ, η συγγραφέας που θεωρείται από τις σημαντικότερες πεζογράφους του καιρού μας, μάλλον δεν ανταποκρίνεται στον ιδεότυπο του σημαντικού συγγραφέα που τα εγκαταλείπει όλα για να αφοσιωθεί στο έργο του. Στην πιεστική επιθυμία της να γράφει, η οποία τη συνόδευε από την εφηβική ηλικία της, ανταποκρίθηκε διαμορφώνοντας το πρόγραμμά της σύμφωνα με τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τα ωράρια των άλλων.

Η Άλις Μονρό δείχνει εξαιρετικά οικεία, ένας πραγματικός, σχεδόν συνηθισμένος άνθρωπος. Μάλλον δεν είναι τυχαίο ότι, σε αντίθεση με τους προβεβλημένους συγγραφείς του καιρού μας, που ενδιαφέρονται για τις μεγάλες συνθέσεις με στόχο την αναβίωση της αίγλης και του κύρους τους, η Μονρό ακολούθησε έναν άλλο δρόμο ανακαλύπτοντας τον δικό της ζωτικό και δημιουργικό χώρο όχι μόνο στη μικρή φόρμα αλλά και στα «μικρά» θέματα, αποδεικνύοντας τις δυνατότητες, την καθαρότητα και τον πλούτο τους.

Πώς τα κατάφερε να φτάσει μέχρι την ύψιστη λογοτεχνική διάκριση, αποφεύγοντας τη δημοσιότητα και μένοντας εκτός του λογοτεχνικού σταρ σύστεμ; Η πορεία της προς το Νόμπελ δεν ήταν εύκολη, έγραψε η διακεκριμένη συμπατριώτισσα της Μάργκαρετ Άτγουντ σε ένα άρθρο που της αφιέρωσε. Ήταν δύσκολη για πολλούς λόγους, κι ανάμεσα σε αυτούς το ότι έγραψε αποκλειστικά διηγήματα. Αλλά αυτό δεν την έκανε λιγότερο σημαντική συγγραφέα. Το αντίθετο ακριβώς. Μέσα στις ιστορίες της κατάφερε να δημιουργήσει κόσμους πλήρεις και χαρακτήρες ολοκληρωμένους και εξαιρετικά σύνθετους. Η Μονρό γράφει για το σοκ της ενηλικίωσης, την απώλεια, τον έρωτα και την απιστία, τη ματαίωση, την παρατήρηση και την αντίληψη του κόσμου ύστερα από ένα τραύμα. Γράφει για την οικογένεια, τη σχέση των γονέων με τα παιδιά τους, τη σχέση ανδρών και γυναικών. Παρατηρεί με σπάνια οξυδέρκεια αυτό που λέμε «ζευγάρι», το προσεγγίζει με σπάνια τόλμη και ευθύτητα, θέτοντας δύσκολα, μερικές φορές αμείλικτα ερωτήματα, καθώς εξετάζει τα στοιχεία που μπορούν να φέρουν κοντά δυο ανθρώπους και εκείνα που τους χωρίζουν, σπανίως χωρίς οδύνη. Οι ιστορίες που πλάθει είναι πρωτότυπες και αποπνέουν την αίσθηση μιας χαμένης ισορροπίας και τη θλίψη μιας χαμένης ευκαιρίας για γαλήνη, πληρότητα και ευτυχία. Μοιάζει να συνομιλεί συνεχώς με την πραγματικότητα των μικρών τόπων, αφουγκράζεται τις ανθρώπινες ιστορίες, δεν φοβάται να αναμετρηθεί με τη σκοτεινή πλευρά που δημιουργείται από τις αντιφάσεις της ζωής.

Το Οντάριο του Καναδά, στο οποίο γεννήθηκε το 1931, αποτελεί έναν από τους σταθερούς τόπους δράσης των διηγημάτων της. Σχεδόν σε όλο το έργο της, οι ήρωες της κινούνται σε άδειες εκτάσεις που χαρακτηρίζουν τις αραιοκατοικημένες περιοχές, σε επαρχιακά εστιατόρια, σε μελαγχολικά καταστήματα και σε σιωπηλά σπίτια μέσα στα οποία μπορεί να βρίσκονται σε εξέλιξη δυνατά δράματα Στους περισσότερους έχει συμβεί κάτι σοβαρό, κάτι που ήρθε να ανατρέψει την πορεία της ζωής τους ή τους ακολουθούσε από το παρελθόν, ένα τραύμα που δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν. Οι ιστορίες της Μονρό έχουν έντονα το δραματικό στοιχείο. Αυτό της επιτρέπει να διαμορφώσει έναν κόσμο λεπτών αποχρώσεων, εξαιρετικής ευαισθησίας. Για να το επιτύχει χρησιμοποιεί πολλών ειδών τεχνικές, οι οποίες μάλιστα είχαν μια εντυπωσιακή εξέλιξη μέσα στο χρόνο. Η Μονρό αγαπάει τις αναδρομικές αφηγήσεις, αγαπά να αποκαλύπτει σταδιακά τα δεδομένα στη ζωή των κεντρικών χαρακτήρων της, να εξερευνά τι τους ώθησε στην οδύνη, αγαπάει τον υπαινιγμό. Παρά την οικονομία του ύφους της, αποφεύγει να παρασύρει άμεσα τον αναγνώστη της στον σκοτεινό και θολό βυθό των ιστοριών που έχει να αφηγηθεί. Προτιμά να «χτίσει» τη συνθήκη, επιλέγει την σταδιακή εξοικείωση. Ίσως γι' αυτό αρκετοί κάνουν λόγο για διηγήματα που μοιάζουν με μικρά μυθιστορήματα.

Η Μονρό διαλέγει συνήθως να αφηγηθεί από την πλευρά των γυναικών. Οι ηρωίδες της, παρά τις ματαιωμένες ελπίδες και τις ακυρωμένες επιθυμίες, ακόμη κι αν έχουν να αντιμετωπίσουν κάτι τρομερό ή έχουν γνωρίσει αδιανόητες απώλειες, αρνούνται να γίνουν έρμαια στις διαθέσεις άλλων, δεν αφήνονται στην μιζέρια, δεν καταλήγουν στην έλλειψη αυτοε-

www.clipnews.gr

the books' journal

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Παρασκευή, 01-11-2013
Σελίδα: 68,69,70,71 (4 από 4)
Μέγεθος: 3713 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

> Και δυστυχίες –αυτές που είχαν σχέση με παιδιά– που δεν μπορούσα. [...] Ύστερα, καθόμουνα κι έγραφα με τις ώρες σ' ένα ξύλινο τραπέζι κάτω από τα παράθυρα μιας πρώην τζαμωτής βεράντας που τώρα είχε γίνει αυτοσχέδια κουζίνα. Είχα την ελπίδα πως θα κατάφερνα να κερδίζω το ψωμί μου σαν συγγραφέας.[3]

Μα βέβαια. Αν η γραφή είναι προορισμός, αυτό συμβαίνει επειδή πρωτίστως είναι πόθος, κι αυτός ο πόθος έχει τη δύναμη να κατασκευάζει μέλλον. Κυριακή, ένας καφές στη λιακάδα, μια μέρα καταδική σου, αρκούν για να γιγαντώσουν την προσδοκία, να τη μεταμορφώσουν σε καλλιτεχνικό credo:

> Μεγάλη χαρά να είσαι μόνη. Αργά το απόγευμα να βλέπεις το ζεστό φως στο πεζοδρόμιο απέξω, τα κλαδιά ενός δέντρου που μόλις έχουν βγάλει φυλλαράκια και σου χαρίζουν τη φτωχική σκιά τους. Από το πίσω μέρος του μαγαζιού να φτάνει στ' αυτιά σου ο ποδοσφαιρικός αγώνας που άκουγε στο ραδιόφωνο ο άντρας που με σέρβιρε. Δεν σκεφτόμουν το διήγημα που θα έγραφα για την Αλφρίντα –τουλάχιστον όχι αυτό συγκεκριμένα– αλλά τη δουλειά που ήθελα να κάνω, μια δουλειά που έμοιαζε περισσότερο σαν να πιάνεις κάτι στον αέρα παρά σαν να κατασκευάζεις διηγήματα. Οι φωνές του πλήθους έφταναν στ' αυτιά μου σαν δυνατά, πονεμένα καρδιοχτύπια. Υπέροχα κύματα, αρμονικά, με τη μακρινή, σχεδόν υπερφυσική συναίνεση και το θρήνο τους. Αυτό ήθελα, αυτό πίστευα πως έπρεπε να προσέξω, έτσι ήθελα να είναι η ζωή μου[4]. ■

[1] *The Virginia Quarterly Review*, vol. 82, no 3, καλοκαίρι του 2006.

[2] *London Review of Books*, vol.35 no.11, 6 Ιουνίου 2013.

[3] Από το διήγημα «Τσουκνίδες» της συλλογής *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει* (μετάφραση: Σ. Σκουλικάρη, εκδ. Μεταίχμιο).

[4] Από το διήγημα «Οικογενειακά έπιπλα» της συλλογής *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει* (μετάφραση: Σ. Σκουλικάρη, εκδ. Μεταίχμιο).

κτίμησης. Είναι συνήθως γενναίες, ανεξάρτητες και αποφασισμένες να δώσουν τη μάχη για την επιβίωση με όποιον τρόπο μπορούν.

Η ΑΛΙΣ ΜΟΝΡΟ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Από τα δεκατέσσερα βιβλία της μόνο δύο κυκλοφορούν σε ελληνική μετάφραση, αλλά συγκαταλέγονται στα ωριμότερα και πληρέστερα έργα της.

Το *Μ' αγαπάει, δεν μ' αγαπάει* είναι το είδος της συλλογής που δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό «θηλυκός Τσέχωφ», ο οποίος την ακολουθεί από τότε που η φήμη της εδραιώθηκε, με την κυκλοφορία δηλαδή του πέμπτου βιβλίου της. Η συλλογή ανοίγει με το ομώνυμο διήγημα, που πάλλεται από εσωτερική ένταση. Η συγγραφέας αφηγείται με δεξιοτεχνία την ιστορία μιας γυναίκας περασμένης ηλικίας, που εργάζεται ολόκληρη ζωή ως οικιακή βοηθός και πέφτει θύμα ενός σκληρού αστείου.

Το διήγημα που κλείνει τη συλλογή, «Πέρασε η αρκούδα το βουνό» και μεταφέρθηκε στο κινηματογράφο από τη Σάρα Πόλεϊ, απηχεί το στοχασμό της Μονρό στην έννοια του ζευγαριού, της αγάπης και της απώλειας. Με συγκινητικό τρόπο διηγείται τις προσπάθειες ενός συζύγου, άπιστου μια ζωή, να βοηθήσει τη γυναίκα που βυθίζεται στο Αλτσχάιμερ, ώστε να ζήσει τον έρωτά της με έναν τρόφιμο στο ίδρυμα όπου νοσηλεύεται.

Άλις Μονρό. Ένας συνηθισμένος άνθρωπος.

Random House

Η συλλογή *Πάρα πολλή ευτυχία* περιλαμβάνει τα ωριμότερα διηγήματα της Μονρό, στα οποία ανανεώνει τις τεχνικές της και επιχειρεί να δοκιμάσει καινούργιες, με αποτέλεσμα κάθε αφήγηση να έχει τη δική της θερμοκρασία, να λειτουργεί αυτόνομα μέσα στον τόμο, να διαφέρει από την προηγούμενη.

Οι «Διαστάσεις», αν και δεν είναι το αρτιότερο διήγημα της συλλογής, αναστατώνουν τους αναγνώστες κυρίως εξ αιτίας του θέματος. Μια γυναίκα βρίσκεται στο λεωφορείο, στη διαδρομή προς τη φυλακή όπου βρίσκεται ο σύζυγός της. Ο αναγνώστης θα μάθει ότι βρίσκεται εκεί επειδή έχει σκοτώσει τα τρία παιδιά τους μόνο όταν φτάσει στη μέση της αφήγησης. Η Μονρό πηγαίνει όμως ακόμη βαθύτερα, παρουσιάζοντας μια γυναίκα που εξακολουθεί να είναι δεμένη μαζί του, καθώς ο φυλακισμένος είναι ο μοναδικός άνθρωπος με τον οποίο μοιράζεται την ανείπωτη οδύνη της απώλειας.

Στο «Πεζό», η συγγραφέας ανατέμνει τη σχέση ενός ζευγαριού: εκείνος, που κάποτε, στο σχολείο, είχε τον υψηλότερο δείκτη νοημοσύνης έζησε καιρό παντρεμένος με εκείνη που είχε τον δεύτερο υψηλότερο, ώσπου να την εγκαταλείψει γιατί ερωτεύτηκε μια πολύ νεότερη, περιθωριακή και λιγότερο έξυπνη γυναίκα.

Στο «Πρόσωπο» επιλέγει για κεντρικό χαρακτήρα ένα αγόρι. Το φρικτό εκ γενετής σημάδι στο μάγουλό του λειτουργεί διαλυτικά στη σχέση των γονιών του και του στερεί για πάντα την πατρική αγάπη.

Το «Για παιχνίδι», ένα διήγημα εξαιρετικά λεπτών αποχρώσεων και χειρισμών, διακρίνεται από μια δεξιοτεχνικά διαμορφωμένη ατμόσφαιρα απειλής.

Στο ομώνυμο διήγημα της συλλογής, το «Πάρα πολλή ευτυχία», η Μονρό ανοίγει τη θεματική της βεντάλια και διαφοροποιεί την τεχνική, για να διηγηθεί την ιστορία της Σοφίας Κοβαλέσκι, της πρώτης γυναίκας που κατέκτησε έδρα σε πανεπιστημιακό ίδρυμα. ■

www.clipnews.gr